

Första framträdandet av kvinnomännen, avkomlingar till de invånare i Sodom som skonades av elden från himmelen.

»Kvinnan skall hava Gomorra
och mannen Sodom.«

Alfred de Vigny

En god stund innan jag gjorde det besök hos hertigen och hertiginnan som jag just berättat om (det var samma dag som furstinnan de Guermantes soirée ägde rum), hade jag, som man torde erinra sig, hållit utkik efter deras vagn och under denna spaning gjort en upptäckt som särskilt angick monsieur de Charlus men som i sig själv var så betydelsefull att jag hittills väntat med att skildra den, för att nu kunna bereda den rätt plats och utrymme. Som jag redan omtalat, hade jag lämnat den härliga utsiktspunkt som var så praktiskt belägen högst uppe i huset, varifrån man har utsikt över den kuperade terräng som leder upp till Bréquignys palats och där den rosafärgade campanilen på markis de Frécourts vagnslider bildar en glad färgklick i italiensk stil. Då jag antog att hertigen och hertiginnan skulle komma hem när som helst, fann jag det mera lämpligt att fatta posto i trappan. Litet saknade jag nog min högt belägna utsiktspunkt. Vid denna tid på dagen, strax efter lunchen, var det dock inte så mycket jag gick miste om, ty jag skulle inte som på förmiddagen ha kunnat iaktta lakejerna i Bréquignys palats, som på avstånd liknade små figurer på en tavla, där de långsamt och med dammvippor i händerna rörde sig liksom uppför en brant backe mellan stora genomskinliga glimmerskivor som trivsamt avtecknade sig mot den röda bergväggen. Men i brist på geologiska betraktelser fick jag i varje fall tillfälle till botaniska iakttagelser: genom fönstret i trappuppgången såg jag

hertiginnans lilla krukväxt, som jämte den dyrbara plantan satts ut på gården med samma bestämsamhet som man lägger ned på att föra ut i sällskapslivet ungdomar som skall giftas bort, och jag undrade om genom en försynens skickelse någon insekt mot all sannolikhet skulle komma på besök till den väntande och övergivna pistillen. Nyfikenheten gjorde mig småningom djärvare, och jag gick ända fram till fönstret på nedre botten, som också stod öppet, med blott halvt tillskjutna luckor. Jag hörde tydligt Jupien som gjorde sig i ordning för att gå ut; han kunde inte upptäcka mig där jag stod orörlig bakom min gardin, tills jag plötsligt fick kasta mig åt sidan för att inte bli sedd av monsieur de Charlus, som på väg till madame de Villeparisis långsamt kom gående över gården, tjockmagad, grånad och åldrad i den skarpa dagern. Det hade velat till att madame de Villeparisis blev opasslig (till följd av markis de Fierbois sjukdom), för att monsieur de Charlus (som var dödsfiende till markisen), kanske för första gången i sitt liv skulle göra en visit vid denna tid på dagen. Ty familjen Guermantes hade egenheten att inte rätta sig efter societetslivet utan anpassa det efter sina egna vanor, som enligt deras mening inte var mondäna, varför det mondäna sällskapslivet i sin futtighet borde böja sig för dem – sålunda hade madame de Marsantes inte någon särskild mottagningsdag utan tog emot sina väninnor varje förmiddag mellan klockan tio och tolv. Baronen reserverade denna tid för läsning, upptäcktsfärder i antikvitetsbodas etc, och gjorde aldrig visiter annat än mellan klockan fyra och sex på eftermiddagen. Klockan sex gick han på Jockeyklubben eller promenerade i Bois de Boulogne. – Efter ett ögonblick drog jag mig åter tillbaka för att inte bli sedd av Jupien; det var nämligen snart dags för honom att gå till kontoret, varifrån han kom tillbaka först till middagen, vilket heller inte var säkert, eftersom hans brorsdotter sedan någon vecka var bortrest till

en kund på landet för att med sina syflickor lägga sista handen vid en klänning. Så blev jag på det klara med att ingen kunde se mig och beslöt att inte vidare röra mig ur fläcken, ty jag var rädd att i så fall gå miste om den mirakulösa och – på grund av talrika hinder, stora avstånd, mötande risker och faror – nästan otänkbara ankomsten av insekten, utsänd fjärran ifrån som budbärare till jungfrun vars väntan varat så länge. Jag visste att denna väntan inte var mera passiv än hanblommans, vars ståndare spontant hade vänt sig så att insekten lättare skulle kunna ta emot frömjölet; på samma sätt skulle honblomman här vid insektens ankomst kokett vidga sina pistillstift och, för att lättare kunna genomträngas av insekten, omärkligt, likt en ungmö som bakom sin hycklade blyghet är het och ivrig, komma den till mötes på halva vägen. Växtvärldens lagar är i sin tur styrda av allt högre lagar. Att insektens besök, det vill säga överförandet av frömjöl från en annan blomma, i regel är nödvändigt för att en blomma skall kunna befruktas, beror på att självbefruktning – en blommas befruktning genom sig själv – i likhet med upprepade giftermål inom samma familj skulle medföra degeneration och sterilitet; en av insekter genomförd korsning skänker däremot åt följande generationer av samma art en kraft som inte fanns hos de äldre. Men en sådan blomstring kan också gå för långt och arten utvecklas på ett överdrivet sätt; liksom ett motgift skyddar mot sjukdom, liksom sköldkörteln reglerar vårt hull, liksom högmodet bestraffas med nederlag och vällusten med trötthet, och liksom sömnen i sin tur skänker vila efter tröttheten, så inträffar i rätta ögonblicket självbefruktningens sällsynta fenomen, som stramar åt, bromsar och återför blomman inom de gränser den oförsiktigt överskridit. Mina tankar hade följt en bana som jag skall beskriva längre fram, och jag hade redan ur blommornas skenbara list dragit en slutsats rörande ett stort omedvetet område av det litterära skapandet,

när jag fick se monsieur de Charlus komma tillbaka från markisinnan. Bara några minuter hade förflutit sedan han gick in. Kanske hade han av sin gamla släkting själv eller av någon bland tjänstefolket erfarit att madame de Villeparisis var mycket bättre eller rättare sagt helt återställd från vad som bara varit ett lätt illamående. Monsieur de Charlus trodde sig just nu inte vara iakttagen; han blundade mot solskenet och hade kopplat av den konstlade spänning, dämpat den forcerade vitalitet som han vanligen upprätthöll genom animerade samtal och viljestyrka. Blek som en marmorstod, med kraftig näsa och fina drag som inte längre präglades av den energiska blick som mestadels gav dem ett annat uttryck och förvanskade deras skulpturala skönhet, var han inte längre något annat än en Guermantes och tycktes redan förvandlad till en staty av sig själv, Palamède den femtonde, i familjens gravkor i Combray. Men dessa allmänna släktdrag fick i monsieur de Charlus ansikte en andligare och framför allt vekare förfining. Jag beklagade för hans egen skull att han i vanliga fall genom sin häftighet, sina obehagliga besynnerligheter, sina skvallerhistorier, sin hårdhet, lättstötthet och arrogans förstörde och under en konstlad brutalitet dolde den vänlighet och godhet som jag såg stråla så naivt ur hans ansikte i det ögonblick då han kom ut från madame de Villeparisis. Han blinkade mot solen och såg nästan ut att le, och jag tyckte att hans ansikte, så här i vilande och liksom naturligt tillstånd, fick något så vänligt och öppet över sig, att jag inte kunde låta bli att tänka på hur förargad monsieur de Charlus skulle ha blivit om han kunnat veta att någon såg honom; ty denne man som var så begeistrad för manlighet, som skröt så mycket över sin egen virilitet och i vars ögon alla andra tedde sig avskyvärt effeminerade, just han kom mig plötsligt att tänka på en kvinna, till den grad låg i det ögonblicket något feminint över hans drag, hans ansiktsuttryck och hans leende.

Jag tänkte åter byta plats för att han inte skulle upptäcka mig, men jag hann inte, och det var heller inte nödvändigt. Vad fick jag se! Ansikte mot ansikte på denna gård, där de säkerligen aldrig förr hade träffats (eftersom monsieur de Charlus kom till Guermanteska palatset endast om eftermiddagarna, när Jupien var på kontoret), stod baronen, som plötsligt öppnat sina halvslutna ögon på vid gavel och med utomordentlig uppmärksamhet fixerade den före detta västskräddaren på tröskeln till hans butik, och Jupien, plötsligt fastnaglad på sin plats framför monsieur de Charlus och rotad i marken som en planta, medan han försjönk i hänförd betraktelse inför den åldrande baronens goda hull. Men så hände något ännu mer överraskande. Monsieur de Charlus hållning hade förändrats, och Jupiens anpassade sig genast harmoniskt efter den, som om den följt en hemlig konstslagar. Baronens, som nu försökte dölja det intryck Jupien gjort på honom men som trots sin låtsade likgiltighet högst ogärna tycktes vilja avlägsna sig, gick, kom tillbaka, tittade ut i luften på det sätt han trodde bäst skulle framhäva hans vackra ögon, och anlade en inbilsk, likgiltig och löjlig uppsyn. Jupien å sin sida förlorade omedelbart det anspråkslösa, godhjärtade uttryck som jag alltid sett hos honom: i fulländad symmetri med baronen kastade han huvudet tillbaka, intog en fördelaktig hållning, lade handen mot höften i en groteskt lymmelaktig attityd, satte ut bakkdelen och poserade med samma koketteri som orkidén skulle ha kunnat prestera inför den av försynen utsända humlan. Jag visste inte att han kunde se så osympatisk ut. Men jag visste heller inte att han var i stånd att oförberedd spela sin roll i en sådan stum dialog, som (trots att det var första gången han stod inför monsieur de Charlus) föreföll vara omsorgsfullt repeterad. Spontant nås en sådan fulländning endast när man utomlands möter en landsman, med vilken kontakten då etableras av sig själv, eftersom uttrycksmedlen är

desamma och iscensättningen redan förhanden, trots att man aldrig tidigare träffat varann.

Denna scen var för övrigt inte direkt komisk; den präglades av en egendomlighet eller om man så vill av en naturlighet som tedde sig allt skönare. Monsieur de Charlus anlade visserligen en frånvarande min och sänkte tankspritt ögonlocken, men då och då såg han upp och fäste då en uppmärksam blick på Jupien. Förmodligen tänkte baronen att en sådan scen inte i det oändliga kunde förlängas på denna plats, dels av orsaker som kommer att klarna i fortsättningen, dels också på grund av den känsla av alltings kortvarighet som kommer en att vilja träffa prick med varje skott och som gör varje kärlek till ett så gripande skådespel. Var gång monsieur de Charlus såg på Jupien, lät han därför blicken åtföljas av ett ord, varigenom den fick en helt annan karaktär än de blickar man vanligen kastar på någon man känner föga eller inte alls; han fixerade Jupien på samma speciella sätt som en person som tänker säga: »Förlåt min påflugenhets, men ni har en lång vit tråd på ryggen« eller »Jag är nästan säker på att ni också är från Zürich; jag har intrycket att vi ofta har träffats i antikvitetshandeln.« Sålunda tycktes monsieur de Charlus blick varannan minut ihärdigt rikta samma fråga till Jupien, liksom de interrogativa fraser hos Beethoven, som upprepas i det oändliga, med samma intervaller, och har till syfte att – med ett övermått av förberedelser – föra fram ett nytt motiv, en växling av tonarten, en »återtågning«. Men skönheten i de blickar som utbyttes mellan monsieur de Charlus och Jupien låg tvärtom i att de, åtminstone för tillfället, inte tycktes syfta till någonting bestämt. Det var första gången jag såg baronen och Jupien lägga i dagen en sådan skönhet. I bådas ögon speglades en himmel som inte var Zürichs utan den som välvde sig över en viss orientalisk stad vars namn jag ännu inte gissat. Vad det än var som intresserade monsieur de Charlus och västskrädda-

ren, tycktes de redan ha kommit överens, och deras överflödiga blickar tedde sig som ritualenliga preludier av samma typ som de festligheter som föregår ett uppgjort giftermål. Men för att ta en bild ännu närmare naturen – och alla dessa jämförelser är så mycket mer naturliga som en och samma människa, om man iakttar henne under några minuter, ter sig i tur och ordning som människa, människofågel, människofisk och människo-insekt – kunde man likna dem vid två fåglar, hanne och hona. Hannen söker närma sig, medan honan – Jupien – inte längre med något tecken besvarar hans manöver utan betraktar sin nye vän utan förvåning och med förströdd ihärdighet (som förmodligen är mer upphetsande och det enda som behövs, eftersom hannen redan tagit första steget) samt nöjer sig med att putsa sina fjädrar. Slutligen tycktes Jupien finna sin egen likgiltighet otillfredsställande; från vissheten om att ha gjort en erövring var det blott ett steg till att göra sig förföljd och åtrådd; Jupien beslöt därför att bege sig till sitt arbete, och gick ut genom porten. Dock vände han sig om ett par tre gånger innan han hunnit ut på gatan, dit baronen, bävande av rädsla att tappa spåret (men övermodigt visslande och med ett muntert »adjö!« åt den halvfulle portvakten, som höll kalas i rummet innanför sitt kök och därför inte ens hörde honom), rusade ut för att hinna upp skraddaren. I samma ögonblick som monsieur de Charlus avlägsnat sig genom porten, brummande som en tjock humla, kom en annan sådan, men en verklig, inflygande på gården. Vem vet om det inte var den som orkidén så länge väntat på och som nu kom för att tillföra henne det sällsynta frömjöl utan vilket hon var dömd att förbli jungfru? Men jag kunde inte koncentrera mig på insektens förlustelser, ty efter några minuter drogs min uppmärksamhet till Jupien, som kom tillbaka (kanske för att hämta ett paket som han senare tog med sig och som han glömt i sin sinnesrörelse vid åsynen av

monsieur de Charlus, kanske helt enkelt av en mera naturlig orsak). I hans spår följde baronen, som nu var besluten att påskynda sakernas utveckling. Han bad västskräddaren om eld, men påpekade genast: »Jag ber er om eld, men jag ser att jag har glömt mina cigarrer.« Gästfrihetens lagar fick övertag över koketteriets regler. »Stig in, så skall ni få allt vad ni vill«, sade västskräddaren i vars ansikte likgiltigheten lämnade rum för glädjen. Butiksdörren stängdes om dem, och jag kunde inte höra något mer. Jag hade förlorat humlan ur sikte och visste inte om hon var just den insekt som orkidén tarvade, men jag betvivlade inte längre möjligheten av ett underverk som kunde sammanföra en sällsynt insekt och en fången blomma, eftersom monsieur de Charlus (jämförelsen gäller bara försynens skickelser i allmänhet och har inte minsta vetenskapliga anspråk på att sammanställa vissa botaniska lagar med den företeelse som man ibland ger det illa valda namnet homosexualitet) – monsieur de Charlus, som under åratals kommit till detta hus endast vid de tider då Jupien inte var hemma – nu på grund av att madame de Villeparisis händelsevis blivit opasslig, hade råkat möta västskräddaren och med honom den lyckliga slump som förunnas män av baronens läggning genom en sådan varelse – ofta rentav, som man senare skall få se, oändligt mycket yngre och vackrare än Jupien – som utkorats för att skänka dessa män deras andel av kärlekens fröjder på vår jord: mannen som endast tycker om äldre herrar.

Detta sista är för övrigt något som jag skulle fatta först några minuter senare; till den grad är verkligheten bekajad med egenskapen att vara osynlig, ända tills något inträffar som berövar den denna egenskap. I varje fall var jag just då mycket besviken över att inte få höra mer av samtalet mellan den före detta västskräddaren och baronen. Då kom jag att tänka på den hyreslediga lokal som var skild från Jupiens butik endast av en ytterst

tunn vägg. För att komma dit behövde jag bara gå tillbaka upp i vår våning, fortsätta genom köket och vidare utför kökstrappan och ned i källaren, följa denna invändigt längs hela gården, och när jag kom fram till det ställe i källarvåningen där finsnickaren ännu för några månader sedan förvarade sitt virke och där Jupien nu räknade med att få hysa sitt kolförråd, återstod bara att gå upp för de få trappstegen in till butiken. På så sätt skulle jag kunna gå inomhus hela vägen och inte bli sedd av någon. Det var det klokaste sättet. Men det var inte det jag valde; i stället gick jag runt gården utomhus, smygande utmed väggarna för att undvika att bli sedd. Om detta lyckades, var det förmodligen mera tack vare slumpen än på grund av min list. Jag kan se tre tänkbara anledningar – om det överhuvudtaget fanns någon anledning – till att jag handlade så oförsiktigt, när vägen genom källaren var så säker. Först och främst min otålighet. Vidare måhända ett dunkelt minne av scenen vid Montjouvain, när jag låg gömd utanför mademoiselle Vinteuils fönster. Ty varje gång jag bevittnat något dylikt, var själva iscensättningen lika oförsiktig som osannolik, som om den sortens avslöjanden endast kunde belöna företag som var riskfyllda om än delvis lönliga. Den tredje orsaken vågar jag knappt erkänna, därför att den är så barnslig, men jag tror att den omedvetet var den avgörande. Sedan jag för att verifiera Saint-Loups militära principer – som jag dock härvid fick vederlagda – i detalj följt utvecklingen av boerkriget, hade jag kommit att läsa om gamla upptäckts- och reseskildringar. Jag hade gripits av en verklig passion för dessa skildringar och tillämpade dem i det dagliga livet för att inge mig själv mod. När mina astmaanfall under flera dygn i följd hade hindrat mig inte bara från att sova utan även från att lägga mig, att äta och dricka, och i stunder då jag var så utmattad och pinad att jag trodde att jag aldrig skulle bli frisk, brukade jag tänka på en eller annan upptäcktsresande, som kastats upp på

havsstranden, förgiftad av farliga örter, skälvande av frossbrytningar i sina av havsvattnet genomdränkta kläder, men som i alla fall repat sig efter ett par dagar och på vinst och förlust fortsatt sin färd för att söka efter folk som kanske skulle visa sig vara människoätare. Sådana exempel återgav mig hopp och energi, och jag skämdes över mitt anfall av missmodighet. Vid tanken på boerna, som öga mot öga med de engelska arméerna inte fruktade att blottställa sig när de måste ta sig över öppna fält för att åter komma in i snårskogen, tänkte jag: »Det vore just snyggt om jag skulle vara mera harhjärtad, när slagfältet bara är vår egen gård och när jag, som under Dreyfusaffären har utkämpat dueller flera gånger utan att vara rädd, inte har någon annan klinga att frukta än blickarna från grannar som har annat att göra än att titta ut på gården.«

Men när jag kommit in i butiken, försiktigt för att golvplankorna inte skulle knarra, eftersom jag märkte att minsta knakande i Jupiens butik hördes in till min – slog det mig hur oförsiktiga Jupien och monsieur de Charlus hade varit, och hur slumpen hade gynnat dem.

Jag vågade inte röra mig. Visserligen hade Guermantes stalldräng tydligen begagnat sig av herrskapets frånvaro och till butiken burit över en stege som annars brukade stå i vagnslidret, och om jag stigit upp på den hade jag kunnat öppna en glugg och höra lika bra som om jag varit inne hos Jupien. Men jag var rädd att åstadkomma något buller. Det var för övrigt onödigt. Jag hade inte ens någon anledning att beklaga att det dröjt flera minuter innan jag hann in i butiken. Ty att döma av de enbart oartikulerade ljud som jag till en början hörde från Jupiens butik, förmodar jag att inte många ord blivit uttalade. I gengäld var dessa ljud så våldsamma, att om de inte hela tiden hade sekunderats av en jämlöpande klagan en oktav högre, kunde jag ha trott att en person höll på att skära halsen av en annan

alldeles intill mig, varefter mördaren och hans återuppståndna offer tog sig ett bad för att utplåna spåren efter brottet. Senare drog jag den slutsatsen att det finns något som är lika högljutt som smärtan, nämligen vållusten, i synnerhet när den kombineras inte med fruktan att få barn, som ju knappast kunde föreligga här, trots det föga övertygande exemplet ur den Gyllene Legendens, men med elementära renlighetskrav. Efter ungefär en halvtimme (varunder jag med ljudlösa steg klättrat upp på stegen för att titta genom luckan, som jag dock inte öppnade), utspann sig slutligen ett samtal. Jupien avvisade energiskt de pengar som monsieur de Charlus ville ge honom.

Efter en halvtimme kom monsieur de Charlus ut igen. »Varför har ni hakan rakad så där?« sade Jupien smeksamt till baronen. »Det är så stilig med ett vackert skägg!« – »Fy, så vidrigt«, svarade baronen.

Emellertid stod han fortfarande kvar på tröskeln och frågade ut Jupien om kvarteret. »Ni vet väl ingenting om kastanjeförsäljaren i hörnet, inte den till vänster, han är förfärlig, men han på den jämna sidan, en stor mörk pojke? Och apotekaren mitt emot, han har ett mycket nätt cykelbud som kör omkring hans medikamenter.« Dessa frågor kränkte tydligen Jupien, ty han rätade på sig med harmen hos en bedragen stor kokott och svarade: »Ni har tydligen ett rymligt hjärta.« Denna förebråelse, som yttrades i smärtfylld, iskall och krystad ton, hade antagligen verkan på monsieur de Charlus, som för att utplåna det dåliga intryck hans nyfikenhet gjort på Jupien bad denne om något, dock med alltför låg röst för att jag skulle kunna urskilja orden, men de innebar förmodligen att vistelsen i butiken måtte förlängas, och västskräddaren blev så rörd att sorgen försvann och han betraktade baronens ansikte, fett och rödbrusigt under det gråa håret, med den överlyckliga uppsynen hos den som blivit djupt smickrad i sin fåfånga, och efter några anmärkningar som

var allt annat än distingerade, såsom: »Det var mig en redig rumpa!« beslöt han att bevilja monsieur de Charlus vad denne nyss begärt och sade smilande, rörd, överlägsen och tacksam: »Ja, kör till då, ponken min!«

»Om jag nu återgår till frågan om spårvagnskonduktören«, började monsieur de Charlus envist på nytt, »så är det därför att den när allt kommer omkring kan vara av ett visst intresse för hemfärden. Ty likt kalifen som strövade omkring i Bagdad och togs för en vanlig köpman händer det även mig att jag nedlåter mig att följa efter någon lustig liten figur som det roar mig att iaktta.« Jag gjorde här samma reflexion som tidigare beträffande Bergotte. Om han någonsin bleve tvungen att svara inför domstol, skulle han inte ta till de fraser som vore bäst ägnade att övertyga domarna, utan de typiska Bergotte-fraser som hans speciella litterära temperament helt naturligt ingav honom och som han fann nöje i att använda. På samma sätt begagnade sig monsieur de Charlus när han talade med västskräddaren av samma språk som han skulle ha använt vid samtal med societetspersoner ur sitt eget koteri; han rentav karikerade sin egen jargong, vare sig han för att bekämpa sin blyghet drevs att visa sig överdrivet högfärdig eller han av samma orsak inte hade sig själv under kontroll (ty man är alltid mera besvärad inför någon som inte tillhör ens egna kretsar) utan tvingades avslöja och blotta sin verkliga natur, som ju faktiskt *var* högfärdig och en smula förryckt, som madame de Guermantes sade. »För att inte förlora spåret«, fortfor han, »hoppas jag som en liten lärare eller en ung och vacker läkare upp på samma spårvagn som den lilla människan vi talar om i femininum uteslutande för att följa skick och bruk. Om hon byter spårvagn tar jag, med risk att bli pestsmittad, den otroliga företeelse som benämnes 'övergång', och ett nummer som, fastän det är till *mig* det ges, inte alltid är nummer 1. Sålunda kan jag byta 'vagn' upp till tre

eller fyra gånger. Det händer mig ibland att hamna klockan elva på kvällen vid Gare d'Orléans – och därifrån måste jag sedan ta mig hem! Och det går väl an om det bara är från Gare d'Orléans! Men en gång till exempel, när jag inte lyckades få i gång något samtal, for jag ända till själva Orléans i en sådan där avskryvård vagn där man måste sitta och stirra på fotografier av de viktigaste arkitektoniska mästerverken utmed järnvägslinjen, placerade mellan löjliga spetstrianglar i så kallad filé. Det fanns bara en ledig plats, och det historiska minnesmärke jag där hade mitt emot mig, var en 'vy' av katedralen i Orléans, som är den fulaste i hela Frankrike, och det var lika tröttande att behöva sitta och se på den som om jag varit tvungen att stirra på tornen genom glaskulan på ett sådant där optiskt pennskaft som förorsakar ögoninflammation. Jag steg av i Les Aubrais samtidigt som den lilla människan, som tyvärr möttes av hela sin familj (jag hade kunnat tänka mig henne behäftad med vilka brister som helst utom just den att ha en familj!). Min enda tröst medan jag väntade på tåget tillbaka till Paris, var Diane de Poitiers hus. Men fastän hon en gång tjusade en av mina kungliga förfäder, måste jag säga att jag skulle ha föredragit en mera levande skönhet. För att göra de ensliga hemfärderna mindre trista skulle jag därför gärna vilja bli bekant med en sovvagnsuppassare eller en omnibuschaufför. För resten behöver ni inte bli chockerad«, slutade baronen, »det är en fråga om tycke och smak. När det till exempel gäller unga män av värld, som det heter, så har jag inte något behov av att äga dem kroppsligen, men jag blir inte lugn förrän jag har rört vid dem, jag menar inte fysiskt, men rört deras känsliga sträng. När en ung man låter bli att lämna mina brev obesvarade och tvärtom ideligen skriver till mig, står till mitt moraliska förfogande, då är jag nöjd – eller skulle åtminstone vara det om jag inte strax började oro mig för någon annan. Är det inte lustigt? Men på tal om

unga män av värld, känner ni ingen av dem som brukar komma hit?» « – »Nej, lilla ponken. Jo för resten, en lång, mörk en, med monokel, som alltid skrattar och vänder sig om.« – »Jag vet inte vem ni menar.« Jupien kompletterade sin beskrivning, men monsieur de Charlus kunde omöjligt finna ut vem det var fråga om, ty han visste inte att den före detta västskräddaren hörde till de människor – de är fler än man tror – som inte kan komma ihåg hårfärgen på personer de inte är närmare bekanta med. Men för mig, som kände till denna brist hos Jupien och bytte ut mörk mot blond, tycktes porträttet precis passa in på hertig de Châtellerault. »För att återgå till de unga män som inte är av folket«, fortsatte baronen, »så är jag för närvarande betagen i en underlig liten figur, en intelligent liten borgargosse som uppträder högeligen ohyfsat mot mig. Han har inga begrepp om vilken märklig person jag är och vilket mikroskopiskt infusionsdjur han själv utgör. Men det kan också göra detsamma; den lilla åsnan kan få skria så mycket han vill inför min majestätiska biskopsskrud.« – »Biskop!« utropade Jupien som inte hade begripit någonting av de sista satser monsieur de Charlus framsagt, men som häpnade inför ordet biskop. »Detta går väl ändå inte ihop med religionen«, sade han. »Jag har tre påvar i min släkt«, svarade monsieur de Charlus, »och rätt till röda sorgdraperier på grund av en kardinalstitel, eftersom en systerdotter till min grandonkel kardinalen tillförde min farfar en hertigtitel, som gjordes ärftlig. Men jag ser att ni är döv för bildspråk och likgiltig för Frankrikes historia. För resten«, tilllade han, kanske mindre som avslutning än som varning, »om dessa unga personer som flyr mig – givetvis av fruktan, ty det är uteslutande vördnaden som gör dem stumma och hindrar dem från att ropa ut att de älskar mig – skall kunna utöva någon dragning på mig, måste de ha en mycket hög social rang. Men deras låtsade likgiltighet kan trots detta få exakt motsatt verkan.

Är de enfaldiga nog att framhärda i den, grips jag av vämjelse. Jag skall ta ett exempel i en klass som bör vara mer välbekant för er. När mitt palats reparerades, tillbringade jag några dagar på hotell för att ingen svartsjuka skulle uppstå bland alla de hertiginnor som tävlade om äran att kunna säga att de hade hyst mig. Jag kände en av våningssuppassarna och pekade ut för honom en lustig liten piccolo som hade till uppgift att stänga vagnsdörrarna, men pojken förblev otillgänglig för mina förslag. Till slut blev jag utom mig, och för att visa honom att mina avsikter var rena lät jag erbjuda honom en löjligt hög summa om han bara kom upp och pratade med mig i fem minuter i mitt rum. Men jag fick vänta förgäves. Då greps jag av en sådan avsmak för honom att jag började använda personalingången för att slippa se den gemena lilla slyngelns fräcka nuna. Efteråt har jag fått reda på att han aldrig fick något av mina brev; de hade blivit beslagtagna, det första av våningsuppassaren som var avundsjuk, det andra av dagportiern som var dygdig och det tredje av nattportiern som var förälskad i den unge piccolon och låg med honom vid den tid på dygnet då Diana stod upp. Men det hindrade inte att min avsmak har blivit bestående, och om man nu skulle bära till mig piccolon som ett vanligt jaktbyte på silverfat, skulle jag vända mig bort och kräkas. Men olyckligtvis har vi nu talat om allvarliga saker, och därmed är det slut med det som jag hade hoppats på mellan oss. Däremot skulle ni kunna göra mig stora tjänster, förmedla ett och annat åt mig – men blotta tanken på det piggar upp mig och jag känner att det ändå inte är slut.«

Alltifrån början av denna scen hade inför mina plötsligt öppnade ögon en omvälvning försiggått hos monsieur de Charlus, en omvälvning lika total och oförmedlad som om han vidrörts av ett trollspö. Intill detta ögonblick hade jag varit blind, emedan jag inte hade förstått. Lasten (det är det bekvämaste

uttrycket), varje människas last, ledsagar henne på samma sätt som den genius som var osynlig för människor så länge de inte var medvetna om dess närvaro. Godhet, skurkaktighet, namn och mondäna förbindelser är sådant som inte märks; dem bär man dolda. Inte ens Odysseus kände till en början igen Athena. Men gudar känner omedelbart igen gudar, den ene geliken identifierar genast den andre, och på samma sätt hade Jupien genast känt igen monsieur de Charlus. Hitintills hade jag betett mig mot monsieur de Charlus som en tankspridd man vilken inför en havande kvinna, vars tunga kropp han inte lagt märke till, envisas med att på hennes leende förklaring: »Jag är litet trött just nu« helt ofinkänsligt fråga: »Vad är det egentligen med er?« Men så fort någon sagt åt honom: »Hon är gravid«, upptäcker han med ens hennes mage och ser ingenting annat än den. Det är förnuftet som öppnar våra ögon; en skingrad missuppfattning gör oss ett sinne rikare.

Kanske söker man ogärna exempel på denna lag inom den egna bekantskapskretsen, bland herrar av monsieur de Charlus läggning som man under lång tid alls inte misstänkt, förrän den dag då den släta ytan hos en skenbarligen helt vanlig individ plötsligt uppvisar de bokstäver, skrivna med dittills osynligt bläck, som bildar det för de gamla grekerna så kära ordet – men för att övertyga sig om att den värld som omger en till att börja med tycks en naken, blottad på all den utsmyckning den bjuder de mera initierade, behöver man bara dra sig till minnes hur många gånger i sitt liv man varit nära att trampa i klaveret. Ingenting i det ointressanta ansiktet hos en viss man kunde föranleda en att tro att han skulle vara bror, fästman eller älskare till en kvinna om vilken man just tänkte säga: »Vilken mara!« Men så viskar lyckligtvis en granne ett ord som hejdar det fatala uttrycket på ens läppar. Och genast framträder, likt ett *Mene, tekel, upharsin*, dessa ord: han är förlovad med eller

bror till eller älskare åt denna kvinna som man alltså inte i hans närvaro bör kalla »mara«. Och enbart detta nya begrepp innebär en hel omgruppering, ett återtag eller en framryckning av de ofullständiga men nu kompletterade begrepp man hade om familjen i övrigt. Liksom hästen i Kentauren, så fanns det inom monsieur de Charlus ett annat väsen, parat med honom, som gjorde honom olik andra människor, men fastän detta andra väsen var sammanvuxet med honom, hade jag aldrig märkt det. Nu hade det abstrakta tagit materiell form, detta väsen hade äntligen uppfattats och därmed mist sin förmåga att vara osynligt, och monsieur de Charlus förvandling till en ny person var så fullständig att inte bara kontrasterna i hans utseende och röst utan även, om jag tänkte tillbaka, själva omkastningarna i hans förhållande till mig, allt som dittills tett sig osammanhängande i mina ögon, nu blev begripligt, visade sig självklart, liksom en sats saknar mening så länge den bara består av en mängd lösa bokstäver men uttrycker en tanke som man aldrig mer kan glömma, om bokstäverna placeras i sin rätta ordning. Dessutom förstod jag nu varför jag nyss, när jag sett monsieur de Charlus komma ut från madame de Villeparisis, kunnat tycka att han såg ut som en kvinna: han var det ju! Han tillhörde ett släkte – mindre motsägelsefullt än vad det kan synas – vars ideal är manligt just därför att dess karaktär är kvinnlig, och som i livet endast skenbart är som andra män; den bild som var och en bär inristad på pupillen i det öga varmed han skådar världen omkring sig, är hos detta släkte inte en nymf utan en efeb. Över dessa människor vilar en förbannelse; de är dömda till hyckleri och falskt vittnesbörd därför att de vet att deras åtrå, det som för varje skapad varelse är det ljuvaste i livet, betraktas som något straffbart och skamligt, något som inte får yppas; de måste förneka sin Gud, ty även när de är kristna tvingas de, om de står för domstol, att inför Kristus

och i Kristi namn bestrida som skändligt förtal det som är själva livet för dem; de är söner utan mor, ty de måste ljuga för henne hela livet, intill dess att de tillsluter hennes ögon; de är vänner utan vänner, trots all vänskap som deras många gånger omvittnade charme väcker och som de med sitt ofta goda hjärta skulle kunna hysa – om man nu kan ge beteckningen vänskap åt sådana relationer som vidmakthålles endast tack vare en lögn och som de vid minsta ansats till uppriktighet och förtroende skulle bannlysas ur, såvida de inte hade att göra med en opartisk eller rentav sympatiserande bedömare, som dock, vilseledd av konventionell psykologi, förknippar den last som i förtroende yppats med just den tillgivenhet som är lasten mest främmande, på samma sätt som vissa domare samtidigt misstänker och ursäktar homosexuella för mord och judar för trolöshet, av skäl härledda ur arvsynen och rasens ödesbestämmdhet. Som älskare är de (åtminstone enligt den teori jag då byggde upp men som i fortsättningen kom att modifieras och som skulle ha förargat dem på det högsta, om inte motsägelsen varit dold för dem genom själva den illusion som betingade allt de såg och upplevde) nästan utestängda från möjligheten att förverkliga den kärlek de hoppas på – ett hopp som ger dem styrka att uthärda alla risker och all ensamhet – eftersom de förälskar sig just i en man som inte kan tänkas ha något kvinnligt, en man som inte är homosexuell och därför inte kan älska dem; deras åtrå skulle alltså aldrig kunna mättas om de inte med pengar kunde få verkliga män, och om de inte i längden lät lura sig av sin fantasi och började se verkliga män i de pederaster de själva prostituerat sig till. Deras heder är prekär, deras frihet blott en frist i väntan på att brottet skall upptäckas, deras ställning är otrygg – man behöver bara tänka på den skald i London, som ena dagen firades i alla salonger och applåderades på alla teatrar, för att nästa dag jagas från det ena billiga hotellet efter

det andra och som förgäves fick söka en huvudgård för sin vila; likt Simson måste han dra kvarnstenen och säga:

De båda könen skola dö för alltid skilda åt –

de är till och med, utom i de stora tragiska ögonblick då flertalet människor sluter upp kring martyren, som judarna kring Dreyfus, utestängda från sina likars sympati och stundom även från deras krets, dessa likar som de fyller med avsmak genom att visa dem hurudana de är, återgivna i en spegel som inte längre smickrar dem utan understryker alla de lyten de inte velat lägga märke till, och som nu får dem att inse att vad de kallade sin kärlek (varvid de, av sociala skäl, använt ordet så att det fått innefatta allt vad poesi, måleri, musik, riddarväsende och asketism kunnat berika kärleken med) inte har sin upprinnelse i ett av dem själva utvalt skönhetsideal utan i en obotlig sjukdom; de liknar judarna även däri att de (med undantag för ett fåtal som bara vill umgås med sina stamfränder och alltid har rituella uttryck och traditionella vitsar på tungan) flyr varandra och söker umgänge med människor som är deras raka motsats och inte vill veta av dem; blir de avsnästa, är de snara att förlåta, bemöts de med välvilja, blir de rusiga av lycka – men de drivs också samman med sina likar av den ostracism som drabbar dem och den vanära de råkat i, och slutligen har de, på grund av en förföljelse liknande den som drabbat Israel, blivit som en ras med särskilda fysiska och psykiska egenskaper; ibland är de vackra, ofta vedervärdiga; de finner (trots allt det hån varmed den som är mer uppblandad, bättre assimilerad med den fiendliga rasen och därför ter sig som den jämförelsevis minst onormale, överöser den som förblivit mer abnorm) i umgänget med sina likar en lättnad, rentav ett stöd i tillvaron, och allt medan de bestrider att de utgör en ras (vars namn är den grövsta av

förolämpningar), avslöjar de gärna andra, som lyckats dölja att de tillhör samma ras; när de avslöjar dem sker det mindre för att skada dem, vilket de i och för sig inte har något emot, än för att urskulda sig själva; de forskar i historien efter homosexualitet liksom medicinaren efter blindtarmsinflammation, och finner samma glädje i att påminna om att Sokrates var en av dem, som israeliterna i att säga att Jesus var jude, men de glömmer att det inte fanns några onormala på den tid då homosexualiteten var norm, och inga antikristna före Kristus, att det är vanäran ensam som utgör brottet – ty endast de som varit immuna mot varje predikan, varje föredöme och varje straff har kunnat överleva denna vanära, tack vare medfödda anlag som, fastän fullt förenliga med högtstående moraliska egenskaper, är så speciella att de verkar mer fränstötande på andra människor än vissa laster, exempelvis stöld, grymhet och oärlighet, som är oförenliga med sådana moraliska egenskaper men lättare kan förstås och därför också ursäktas av vanligt folk. Detta släkte förenas i ett frimureri som är vida mer utbrett, mer effektivt och mindre misstänkt än frimurarlogernas, ty det vilar på överensstämmelse i smak, behov, vanor, faror, erfarenhet, vetande, hemliga kontakter och vokabulär; även om dess medlemmar önskar vara okända för varandra, upptäcker de likväl omedelbart varann på spontana eller överenskomna tecken, ofrivilliga eller avsiktliga, som låter tiggaren skönja en av sina likar i den herreman vars vagnsdörr han stänger, avslöjar för fadern hans dotters trolova- de och röjer för den som ville söka bot, bikta sig eller finna en försvarare inför rätta, att läkaren, prästen eller advokaten hör till brödrskapet; alla måste de skydda sin hemlighet, men alla har del i de andras hemlighet, som mänskligheten i övrigt inte anar och som gör att för dem de mest otroliga äventyrsromaner verkar sanna, ty i denna anakronistiskt romantiska tillvaro är ambassadören tukthusfångens vän; med den frigjordhet som en

aristokratisk uppfostran skänker och som en ängslig småborgare saknar går fursten direkt från hertiginnan till underhandlingar med banditen; en förkastad del av det mänskliga kollektivet är de, men en viktig del, misstänkt där den inte syns, övermodig och ostraffad där man inte anar den; med anhängare överallt, bland folket, i krigsmakten, i templet, på tukthuset och på tronen, många av dem framlevande sitt liv i en smeksam och farlig förtrolighet med människorna av den andra rasen, utmanande dem, roande sig med att tala med dem om sin last som om den inte vore deras, ett spel som underlättas av de andras förblindelse eller förställning och som kan pågå i årtal ända till den dag då skandalen brakar lös och domptörerna uppslukas; intill dess måste de leva i lönn, vända bort sina blickar från det mål de dras till och fästa dem vid det de ville vända dem bort ifrån, ändra genus på många ord i sin vokabulär – ett yttre tvång som väger lätt i jämförelse med det inre tvång som lasten, eller vad som oegentligt kallas så, pålägger dem inte så mycket gentemot andra som gentemot sig själva, så att den i deras egna ögon inte skall te sig som en last. Men några av dem, som är mer praktiska och har mera bråttom, och inte hinner gå på upptäcktsfärd och avstå från den förenkling av livet och den tidsvinst som kan utfås av samarbete, har skaffat sig två umgängeskretsar, den andra uteslutande bestående av deras likar.

Detta är särskilt påfallande hos fattiga inflyttade landsortsbor som saknar relationer, saknar allt utom ärelystnaden att en gång bli berömda läkare eller advokater; deras hjärnor är ännu tomma på åsikter och deras kroppar har inte tillägnat sig några manér, men de hoppas snart kunna råda bot på dessa brister, på samma sätt som de skulle köpa möbler till det lilla rummet i Quartier Latin med ledning av vad de lagt märke till och kopierat hemma hos andra som redan »slagit igenom« i det gagneliga och aktningvärda yrke där de själva hoppas få inränga sig och